

УДК 159.99

ЛІДЕРСТВО ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Студ. Є. Солодовніков, гр. БДР-5-14

Наук. керівник доц. А.В. Колодяжна

Київський національний університет технологій та дизайну

Кількість визначень лідера і лідерства як соціального явища постійно зростала. У вітчизняній соціології лідер – це член групи, здатний очолити, показати приклад, організувати виконання завдання і визнаний у цій ролі більшістю членів групи. Лідер відіграє центральну роль в організації спільної діяльності групи, до якої він належить, і регулює міжособистісні відносини. Таким чином, лідер є центром збігання інтересів групи.

Лідер у перекладі з англійської означає ведучий. Одне з перших визначень лідерства дав Ч.Х.Кулі у 1902 р. На його думку, лідер – це фокус групових процесів. У 1911 р. М.Блекнер запропонував інше визначення лідерства: це – централізація зусиль в одній особистості як виявлення влади всіх. У 1924 р. американський соціолог Л.Л.Бернард дав таке трактування лідерства: лідер фокусує увагу і реалізує енергію групи в заданому напрямку.

Лідерство як соціальне явище у колишньому СРСР вважалося цілком внутрішньогруповим. Таке розуміння лідерства було зумовлене не стільки теоретичними позиціями різних дослідників, скільки ідеологічними і політичними замовленнями та заборонами недавнього минулого, коли не можна було навіть теоретично припустити, що керівники партії і держави – не лідери. Главою держави протягом десятиліть були керівники, які призначалися на цю посаду і не проходили складної процедури виборів, властивої феномену політичного лідерства.

У вітчизняній науці питання про політичне лідерство, тобто про лідерство на рівні великих соціальних груп, взагалі не порушувалося, якщо не зважати на боязкі спроби розглянути феномен керівництва. У західній же літературі взяли гору тенденції прямого, механічного перенесення особистісних характеристик і механізмів лідерства в малих групах на особистість політичного, державного діяча та на механізми лідерства у великих системах.

У розробленій у нас теорії соціальної психології за основу вивчення проблеми лідерства був узятий діяльнісний підхід, запропонований О.М.Леонтьєвим, відповідно до якого головними детермінантами процесу лідерства були цілі та завдання групи, що визначали, хто стане лідером і який стиль лідерства виявиться найбільш ефективним. Явище лідерства значно ширше і притаманне різноманітним видам діяльності людини: виробництву речей та ідей, політиці, науці, мистецтву, спорту і т.д. Обов'язкова умова лідерства – володіння владою у формальних і неформальних організаціях найрізноманітніших рівнів і масштабів: у державі, місцевому самоврядуванні, трудових організаціях, суспільних групах і рухах.

Лідерство – не новий стиль керівництва, а спосіб організації влади. Проблемами лідерства займалися не лише такі вітчизняні вчені, як Б.Д.Паригін, Л.І.Уманський, І.Г.Столяр, А.І.Кравченко, В.Г.Городяненко та інші, але й багато зарубіжних соціологів і психологів. Серед них Ч.Хенді, Д.Макгрегор, Р.Хаус, К.Левін, М.Харріс, Дж.Френч, Е.Флейшман та ін.

Різні вчені, різноманітні школи неординарно підходять до проблеми лідерства. Найбільш розповсюджені та загально визнані теорії – це теорії особистісних рис, ситуативні, ситуативно-особистісні. Різниця полягає в тому, що ситуативні теорії враховують риси, характерні для середовища лідерства: час, місце, обставини групових дій, тобто зовнішні параметри, що стосуються і лідера, і очолюваної ним групи в цілому. Діяльнісний же підхід акцентує увагу на таких внутрішніх характеристиках групи, як цілі, завдання та склад.